

ДО ПИТАННЯ ФУНКЦІЙ ПРОКУРОРА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ПІД ЧАС ДІЗНАННЯ

Костянтин Володимирович ЩЕРБАК,

*аспірант відділу організації освітньо-наукової
підготовки Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0009-0002-5166-2816>*

Сучасні наукові джерела містять різні підходи до визначення кола функцій прокурора у кримінальному провадженні. Для надання відповіді на це питання слід звернутись до аналізу чинних нормативно-правових актів, які регулюють діяльність прокурора під час кримінального провадження. Так, стаття 131⁻¹ Основного Закону декларує, що Україні діє прокуратура, яка у кримінальному провадженні здійснює: 1) підтримання публічного обвинувачення в суді та 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку [1].

Серед інших законодавчих актів, які регулюють повноваження прокурора під час дізнання слід згадати Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014

№ 1697-VII [2]. Так, ст. 22 розділу IV «Повноваження прокурора з виконання покладених на нього функцій» цього Закону якого визначає, що прокурор підтримує державне обвинувачення в судовому провадженні щодо кримінальних правопорушень, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України. Інша норма цього розділу – ст. 25 визначає, що прокурор здійснює нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінальним процесуальним кодексом України.

В цілому, Закон України «Про прокуратуру» виокремлює три функції прокурора у кримінальному провадженні: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Відмінно, від положень ст. 131⁻¹ Конституції України профільний Закон визначає функції органів прокуратури під час кримінального провадження Закон України «Про прокуратуру». Так, вказується на функцію підтримання державного, а не публічного обвинувачення в суді. Словосполучення «публічне («publicus») обвинувачення» походить від латинської і означає: «суспільний», «народний», його вжито у законодавстві України внаслідок євроінтеграційних процесів. Саме це поняття використано у Рекомендації РЕС (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам «Про роль служби публічного обвинувачення в системі кримінальної юстиції» від 6 жовтня 2000 р. Зокрема,

«публічні обвинувачі» розглядаються у цьому документі як державний орган, який від імені суспільства й у суспільних інтересах забезпечує правозастосування в разі, якщо порушення закону має наслідком кримінальне покарання, з урахуванням, з одного боку, прав особи, а з другого потрібної дієвості системи кримінальної юстиції [3].

Звертав на вказану проблему й Верховний Суд, який зазначив, що: «Термінологічна колізія в частині конституційно-правового та галузевого визначення функції прокуратури може бути пояснена гармонізацією конституційно-правового регулювання функціонування органів прокуратури з відповідними міжнародними стандартами. Відповідно до п. 12 Керівних принципів ООН щодо ролі обвинувачів, прийнятих восьмим Конгресом ООН з профілактики злочинності і поводження з порушниками (27 серпня 7 вересня 1990 р.), при виконанні своїх обов'язків обвинувачі захищають державні інтереси, діють об'єктивно, належним чином враховують положення підозрюваного та жертви і звертають увагу на всі обставини, що мають відношення до справи, незалежно від того вигідні або не вигідні вони для підозрюваного» [4].

Крім того, функція процесуального керівництва не згадується, а говориться про нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство. Втім, на наше переконання процесуальне керівництво і полягає у здійсненні нагляду за додержанням законів під час кримінального провадження. На це вказує й аналіз п. 2 ст. 131-1 Конституції України, де ці поняття розглядаються нерозривно.

Поряд із цим, у Законі України «Про прокуратуру» згадується й третя функція - нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Одразу привертає увагу неточність формулювання законодавця у зв'язку із відсутністю у кримінальному процесуальному законодавстві поняття «кримінальна справа», замість якого наразі КПК України оперує поняттям «кримінальне провадження».

Діючий наказ Офісу Генерального прокурора «Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах» від 29.12.2021 № 400 [5] децю конкретизує згадану функцію та визначає забезпечення органами прокуратури нагляду за додержанням:

- прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства і держави при виконанні покарань та інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи, відповідно до законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

- законодавства щодо запобігання катуванню чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із затриманими, взятими під варту та засудженими чи їх покаранню;

- передбачених законодавством вимог режиму, порядку та умов тримання затриманих, осіб, до яких застосовано запобіжні заходи у вигляді тримання під вартою, поміщення до психіатричного закладу в умовах, що виключають їхню небезпечну поведінку, а також осіб, до яких застосовано інші заходи примусового характеру.

Отже, мова йде про нагляд за додержанням законів не лише при виконанні судових вироків, а й за умовами тримання затриманих, осіб, до яких

застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, поміщених до психіатричного закладу в умовах, що виключають небезпечну поведінку.

Щодо інших можливих функцій прокурора у кримінальному провадженні, слід згадати тих науковців, які виокремлюють функцію досудового розслідування. Хоча, як вірно зазначає М.І. Бортун про те, що прокурор не повинен виконувати функції слідчого, а лише здійснювати нагляд за розслідуванням кримінального провадження у формі процесуального керівництва. Це означає, що прокурор або визнає процесуальні дії слідчого законними і погоджується з ними, або не визнає і відхиляє клопотання слідчого, визначає обсяг доказів достатнім для повідомлення особі про підозру і встановлює подальший хід розслідування. Слідчий своєю чергою обирає тактичні прийоми розслідування злочинів і погоджує їх із прокурором. Таким чином, створюється певний тандем слідчого і прокурора, який повинен забезпечити розслідування кримінального провадження [6, с. 97-98]. Попри це, КПК України наділяє прокурора достатніми повноваженнями навіть для самостійного здійснення досудового розслідування, хоча не є його основною функцією. На наше переконання ця функція має допоміжний характер до функції процесуального керівництва та є запобіжником у ситуаціях, коли слідчий не здійснює свої повноваження, а здійснює їх неналежним чином, поряд із такими засобами як заміна слідчого у кримінальному провадженні та притягнення його до дисциплінарної відповідальності.

Таким чином, підсумовуючи викладене, пропонуємо до основних функцій прокурора у кримінальному процесі в цілому, та під час дізнання слід відносити наступні: публічного обвинувачення, процесуального керівництва та досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
3. Про роль служби публічного обвинувачення в системі кримінальної юстиції: Рекомендації REC (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам членам від 6 жовтня 2000 р. URL: http://pravo.org.ua/files/zarub_zakon/rek_2000.pdf
4. Постанова Верховного суду від 26 червня 2019 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82885531>
5. Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах: наказ Офісу Генерального прокурора від 29.12.2021 № 400. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0400905-21#n125>
6. Бортун М. Взаємодія прокурора зі слідчим, слідчим суддею на стадії досудового розслідування. Вісник національної академії прокуратури України. 2013. № 4. С. 95–100.